

บทที่ 5

บทสรุป

หลังจากที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามแล้ว อาจสรุปผลการศึกษาวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับประชาชน

ผลการศึกษาวิจัยได้แสดงให้เห็นอย่างเด่นชัดว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความสัมพันธ์กับประชาชนในท้องที่ที่ตนรับผิดชอบอยู่อย่างใกล้ชิดและแนบแน่น ประชาชนส่วนมากมองเห็นความสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อชุมชนของตนเองในระดับสูง อีกทั้งยังมองเห็นว่าผู้เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สามารถให้ความช่วยเหลือแก่ตนเองและชุมชนได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะในเรื่องของการเป็นผู้นำในการพัฒนาหมู่บ้าน การช่วยเหลือประชาชนในการติดต่อกับทางราชการ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน การดูแลรักษาผลประโยชน์ของประชาชน ตลอดจนการไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างประชาชนด้วยกันเอง ยิ่งไปกว่านั้นประชาชนในตำบล หมู่บ้าน ยังมีทรรศนะว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของตนเป็นผู้ที่รู้ถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและมีอยู่ในชุมชนของตนเอง ได้ดีกว่าคนอื่น ๆ และยังเห็นอีกว่าการที่ปัญหาดังกล่าวจะได้รับการแก้ไขให้ลุล่วงไปได้มากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนของเขานั้นเอง

จากทรรศนะของประชาชนที่มีต่อผู้นำในระดับตำบล หมู่บ้าน ดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับประชาชน โดยที่ประชาชนได้ให้การยอมรับผู้นำของตนเป็นอย่างมาก ตลอดจนได้มอบความไว้วางใจหรือการตัดสินใจใน

การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในนามของท้องถิ่นแต่เพียงผู้เดียว โดยที่ตัวประชาชนเองไม่ค่อยมีความสนใจที่จะเข้าไปร่วมในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวด้วยมากนัก ในประเด็นนี้ หากเราจะนำเอาลักษณะประการหนึ่งของวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในชนบทที่มักจะมอบความไว้วางใจให้แก่ผู้นำของตนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์แล้ว อาจกล่าวสรุปได้ว่า การที่ประชาชนส่วนใหญ่ในตำบล หมู่บ้าน ได้มอบอำนาจในการตัดสินใจให้แก่กำนัน และผู้ใหญ่บ้านนั้น ส่วนหนึ่งก็เนื่องจากการที่ประชาชนยอมรับในตัวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งถือว่าเป็นผู้นำของตนในระดับตำบล หมู่บ้านนั่นเอง

การยอมรับในตัวผู้นำระดับท้องถิ่นของประชาชนในชนบทเป็นอย่างมากนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อจิตใจของประชาชน กล่าวคือ คำแนะนำของผู้นำในท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะมีผลกระทบต่อจิตใจของประชาชนเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นจากการที่ประชาชนเป็นจำนวนมากมีทรรศนะที่ว่าตนควรจะเชื่อฟังคำแนะนำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้นำของตนเอง จากทรรศนะดังกล่าวเช่นนี้จึงทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิดและการตัดสินใจของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับนักการเมืองระดับชาติ

/ระดับท้องถิ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับนักการเมือง ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองในระดับชาติ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) หรือในระดับท้องถิ่น (สมาชิกสภาจังหวัด) นั้น เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของบุคคลหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ นักการเมือง สื่อมวลชน ตลอดจนประชาชนทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระยะเวลาที่มีการเลือกตั้งในแต่ละระดับด้วยแล้ว ความสัมพันธ์ของบุคคลทั้งสองฝ่ายมัก

จะได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ในด้านลบอยู่เสมอ อย่างไรก็ตามในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาวิจัยได้มุ่งที่จะศึกษาความสัมพันธ์เฉพาะในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น แต่ได้ให้ความสนใจถึงความสัมพันธ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นตลอดช่วงระยะเวลาที่ทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และนักการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นอยู่ในตำแหน่ง

สำหรับผลการศึกษาวิจัยนั้น จากข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ในหัวข้อที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับนักการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ได้มีการติดต่อพบปะและสร้างความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา โดยมีประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

5.2.1 การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกันของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับนักการเมืองนั้นเกิดขึ้นจากความต้องการของแต่ละฝ่ายที่ประสงค์จะได้รับประโยชน์จากการติดต่อกับอีกฝ่ายหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และทั้งนักการเมืองไม่ว่าจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกสภาจังหวัด จึงได้มีความพยายามที่จะเข้ามาติดต่อกับซึ่งกันและกันอยู่ตลอดเวลา จากการวิเคราะห์ข้อมูลได้แสดงให้เห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เกือบจะทุกคนได้เข้าไปติดต่อกับนักการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งเพื่อขอความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ในขณะที่บรรดานักการเมืองเองทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกสภาจังหวัดก็ได้มีการพบปะติดต่อกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่เสมอ ๆ เช่นเดียวกัน

5.2.2 วิธีการที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และนักการเมืองใช้ในการติดต่อกันนั้นมีประเด็นที่น่าสนใจ กล่าวคือ

วิธีการที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใช้ในการติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ส่วนใหญ่จะใช้วิธีไปติดต่อกับสำนักงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้ตั้งไว้ในเขตเลือกตั้งของตนเองมากกว่าที่จะใช้วิธีไปติดต่อกับตัวของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยตรง ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เห็นว่าเป็นวิธีที่สะดวกกว่าวิธีอื่น ๆ อีกทั้งยังมองเห็นว่าโอกาสที่จะพบกับตัวผู้แทนโดยตรงนั้นค่อนข้างยาก เนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละ

ท่านั้นจะมีภารกิจมากมาย ส่วนในการติดต่อกับสมาชิกสภาจังหวัดนั้น ท่านั้น ผู้ใหญ่บ้าน จะไปพบปะกับตัวของสมาชิกสภาจังหวัดโดยตรงด้วยตนเองมากกว่าการติดต่อด้วยวิธีอื่น ที่เป็น เช่นนี้เนื่องจาก ส่วนมากแล้วสมาชิกสภาจังหวัดมักจะมีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอที่เป็นเขตเลือกตั้งของตนเอง อีกทั้งความรับผิดชอบก็มีอยู่ภายในท้องที่อำเภอของท่านั้น ดังนั้น ท่านั้น ผู้ใหญ่บ้าน จึงสามารถไปติดต่อพบปะได้ง่ายกว่า

ในขณะที่เดียวกัน ขณะที่ท่านั้น ผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในตำแหน่งอยู่นั้น ก็ได้รับการติดต่อจากทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกสภาจังหวัด โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะใช้การติดต่อโดยการมาพบในที่ประชุมท่านั้น ผู้ใหญ่บ้าน ในแต่ละโอกาสเป็นส่วนใหญ่ เช่น ที่ประชุมท่านั้น ผู้ใหญ่บ้าน ประจำเดือนของแต่ละอำเภอ เป็นต้น การที่ผู้แทนราษฎรนิยมใช้วิธีการนี้มากกว่าวิธีอื่นก็เนื่องจากเป็นวิธีที่สะดวกและประหยัดเวลา และสามารถพบปะกับท่านั้น ผู้ใหญ่บ้าน อย่างทั่วถึง เพราะจะมีโอกาสพบกับผู้นำของแต่ละตำบล หมู่บ้าน ได้พร้อม ๆ กันคราวละมาก ๆ ส่วนวิธีการอื่น ๆ ที่ใช้รอง ๆ ลงมาก็คือ การส่งตัวแทนไปติดต่อ ส่วนการลงไปพบปะกับท่านั้น ผู้ใหญ่บ้าน โดยตรงด้วยตนเอง ในพื้นที่ตำบล หมู่บ้านนั้นมีไม่มากนัก ซึ่งก็อาจจะเป็นเพราะตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเองมีภารกิจ หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติอยู่มากมายทั้งในสภาผู้แทนราษฎรและนอกสภา ดังนั้นจึงมีโอกาที่จะมาพบด้วยตนเองไม่มากนัก

ทางด้านของสมาชิกสภาจังหวัดนั้น ก็มีวิธีการในการติดต่อกับท่านั้น ผู้ใหญ่บ้าน ในลักษณะที่คล้ายคลึงกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กล่าวคือจะใช้วิธีมาพบกับผู้นำของท้องถิ่นในที่ประชุมเป็นอันดับแรก ส่วนวิธีอื่น ๆ ที่ใช้รองลงมาก็คือ การลงไปพบปะกับท่านั้น ผู้ใหญ่บ้าน ถึงพื้นที่ด้วยตนเอง นอกนั้นก็เป็นการทำหนังสือไปติดต่อ และส่งตัวแทนของตนเองไปพบปะ ซึ่งวิธีการประการหลังนี้สมาชิกสภาจังหวัดจะใช้ไม่มากนัก ที่น่าสังเกตก็คือสมาชิกสภาจังหวัดจะใช้การติดต่อกับท่านั้น ผู้ใหญ่บ้าน โดยตรงมากกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะส่วนใหญ่สมาชิกสภาจังหวัดจะเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเลือกตั้งของตนเอง และมีพื้นที่รับผิดชอบภายในอำเภอที่ท่านั้น ได้รับเลือกตั้งท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงมีโอกาสที่จะไปพบปะกับท่านั้น ผู้ใหญ่บ้าน ได้สะดวก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

5.2.3 สาเหตุที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการติดต่อกับนักการเมือง

ในการเข้าไปพบปะติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกสภาจังหวัดของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่งประการหนึ่ง กล่าวคือ ในการเข้าไปติดต่อกันนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่มุ่งหวังที่จะได้รับประโยชน์จากนักการเมืองในเรื่องของการพัฒนาท้องถิ่นของตน และการแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชนมากกว่าเหตุผลประการอื่น ๆ เช่น การเข้าไปติดต่อกับเพื่อขอร้องประมาณสร้างถนน ประปาหมู่บ้าน บ่อน้ำ ฯลฯ หรือการแจ้งปัญหาของราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนให้ทราบเพื่อขอให้ช่วยแก้ไข ซึ่งจะเป็นตั้งแต่เรื่องส่วนตัวไปจนถึงเรื่องของส่วนรวม ส่วนการเข้าไปติดต่อกับเพื่อขอให้ให้นักการเมืองช่วยเหลือในด้านการออกกฎหมาย หรือการควบคุมตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร อันถือว่าเป็นหน้าที่ที่แท้จริงของผู้แทนของประชาชนนั้น มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวนน้อยเท่านั้น ที่ไปติดต่อกันในเรื่องนี้ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทที่แท้จริงของนักการเมือง ส่วนใหญ่ยังมีความเข้าใจที่ว่านักการเมืองมีอำนาจหน้าที่เน้นหนักไปในการบริหาร ด้วยเหตุนี้เองการมองประโยชน์ที่ประชาชนและชุมชนควรจะได้รับจากนักการเมืองเป็นไปในด้านบริการเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งหากนักการเมืองไม่ว่าจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาจังหวัด สามารถสนองตอบในด้านการพัฒนาท้องถิ่น หรือการแก้ปัญหาของประชาชนที่เดือดร้อนได้ ก็ย่อมจะได้รับการยกย่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ว่าสามารถทำประโยชน์ให้แก่ประชาชนได้

ทางด้านนักการเมืองเองนั้นก็มิขุดประสงค์ในการเข้าไปติดต่อกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้วยเช่นกัน กล่าวคือนักการเมืองต้องการที่จะให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้เป็นตัวเชื่อมระหว่างตนกับประชาชน ในพื้นที่ ทั้งนี้เนื่องจากนักการเมืองเหล่านั้นเห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและมีความผูกพัน เป็นอย่างมาก ดังนั้นหากตนเองได้มีโอกาสพบปะติดต่อกับผู้นำท้องถิ่นอยู่เสมอ ๆ แล้ว ก็จะช่วยทำให้ประชาชนในตำบลหมู่บ้านได้รับทราบข่าวสารความเคลื่อนไหวและบทบาททางการเมืองของตนจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ นอกจากนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เองก็จะมีโอกาสที่จะได้รับทราบปัญหาความเดือดร้อนและความต้องการของ

ประชาชนในพื้นที่จากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อีกด้วย และที่สำคัญที่สุดก็คือคนการเมืองเองเชื่อว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อฐานะคะแนนเสียงของตน ดังนั้นการพบปะติดต่อกับ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะทำให้ตนได้รับการสนับสนุนคะแนนเสียงเมื่อมีการเลือกตั้งแต่ละครั้ง จากประชาชนเพิ่มขึ้น

เมื่อพิจารณาการติดต่อสัมพันธ์ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีต่อคนการเมืองแล้ว แม้ว่าจุดประสงค์หลักที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่ได้เข้าไปติดต่อสัมพันธ์กับคนการเมืองจะเป็นเรื่องของการขอความช่วยเหลือด้านงบประมาณหรือโครงการต่าง ๆ ให้แก่ท้องถิ่นของตน รวมทั้งการแจ้งความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ให้คนการเมืองทราบก็ตาม แต่จากการศึกษาวิเคราะห์ทำให้ทราบว่า มีแรงจูงใจหรือปัจจัยหลาย ๆ ประการที่ช่วยผลักดันให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องเข้าไปติดต่อกับคนการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่นในเรื่องดังกล่าว เหล่านั้น ปัจจัยที่ว่านั้นได้แก่

5.3.1 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้น ฐานะหนึ่งก็คือการเป็นตัวแทนของประชาชน ดังนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนใหญ่ จึงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เจริญก้าวหน้าเป็นอันดับแรก การพัฒนาท้องถิ่น ในอำนาจหน้าที่ของผู้นำท้องถิ่นเหล่านี้กระทำได้หลายรูปแบบ อาทิเช่น การเสนอโครงการ เพื่อขอรับงบประมาณจากทางราชการ การชักชวนราษฎรในตำบลหมู่บ้านลงมือพัฒนาเอง หรือการขอความช่วยเหลือจากภาคเอกชนหรือหน่วยงานอื่น ๆ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม การขอรับงบประมาณจากทางราชการนั้นนับว่าเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พยายามที่จะนำมาพัฒนาในท้องถิ่นของตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ แต่อุปสรรคที่สำคัญ ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะพบอยู่เสมออีกคือ ขั้นตอนในการเสนอขอโครงการหรืองบประมาณจาก ราชการนั้นมีขั้นตอนมากมาย อีกทั้งงบประมาณค่อนข้างจะจำกัด ด้วยเหตุนี้เองจึงมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวนไม่น้อยทีเดียวที่เข้าไปติดต่อกับคนการเมือง โดยมุ่งหวังที่จะให้คนการเมือง เหล่านี้ ได้มีส่วนในการผลักดันให้โครงการที่ตนเสนอเพื่อขอรับงบประมาณได้รับการ

พิจารณาอนุมัติ ทั้งนี้เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความเห็นว่า บรรดานักการเมืองไม่ว่าจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกสภาจังหวัด เป็นผู้ที่มีอำนาจและอิทธิพลทางการเมือง ดังนั้นการเสนอโครงการต่าง ๆ เพื่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณโดยผ่านความเห็นชอบจากนักการเมืองจะมีผลให้โครงการที่เสนอไปนั้น ได้รับการอนุมัติในเวลาอันรวดเร็ว

5.3.2 ปัจจัยแห่งเกียรติยศชื่อเสียง ความต้องการมีเกียรติยศชื่อเสียง ถือได้ว่าเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่มีส่วนให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้าไปติดต่อสัมพันธ์กับนักการเมืองแม้ว่ายังไม่อาจพิสูจน์ได้อย่างชัดเจนก็ตาม จากการสอบถามพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวนเกือบครึ่งของทั้งหมดมีทรรศนะที่ว่า การติดต่อพปะกับนักการเมืองอยู่เสมอ ๆ นั้น จะทำให้ตนมีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั่ว ๆ ไปกว้างขวางยิ่งขึ้นกว่าเดิม ทรรศนะดังกล่าวย่อมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นระดับตำบล หมู่บ้าน จำนวนไม่น้อยทีเดียว ที่เห็นว่าการติดต่อกับนักการเมืองจะช่วยให้ตนเป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไป อันจะทำให้เกิดการยอมรับจากผู้คนต่าง ๆ และทำให้อิทธิพลชื่อเสียงในสังคม

5.3.3 ปัจจัยแห่งการได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นตำแหน่งที่มีลักษณะคล้ายกับตำแหน่งทางการเมือง ทั้งนี้เพราะการเข้าสู่ตำแหน่งนั้นจะต้องได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเสียก่อน อีกทั้งยังมีการกำหนดวาระในการอยู่ในตำแหน่งที่แน่นอนคราวละ 5 ปี ด้วยเหตุนี้เองผู้ที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงต้องพยายามกระทำทุกอย่างเพื่อให้ประชาชนในตำบล หมู่บ้าน มีความเชื่อถือศรัทธาอันจะส่งผลให้เกิดการยอมรับในตัวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ นั้น ซึ่งจะทำให้มีโอกาสน้อยในตำแหน่งต่อไปเป็นระยะเวลายาวนาน

และสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนเกิดการยอมรับในตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็คือความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าของตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ นั้นนั่นเอง ที่

เป็นเช่นนั้นเนื่องจากประชาชนในชนบทมักจะมอบความไว้วางใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนไว้ให้แก่ผู้นำของตัวเอง อีกทั้งยังมีความคิดที่ว่าคนที่หมู่บ้านจะเจริญก้าวหน้าไปมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของตน ด้วยเหตุนี้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านผู้ใดสามารถดึง โครงการหรืองบประมาณมาพัฒนาท้องถิ่นของตนได้มากเพียงไรแล้ว ก็ย่อมจะได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่มากเท่านั้น และวิธีหนึ่งที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เห็นว่าจะช่วยให้ตนสามารถดึง โครงการหรืองบประมาณมาพัฒนาท้องถิ่นของตนได้สำเร็จ มากขึ้นกว่าเดิมก็คือการให้การเมืองช่วยเหลือผลักดันหรือสนับสนุนนั่นเอง

ดังนั้นการที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้เข้าไปติดต่อกับนักการเมืองเพื่อขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณหรือโครงการต่าง ๆ มาพัฒนาท้องถิ่นของตนเองนั้น หากได้รับการตอบสนองจากนักการเมืองแล้ว ย่อมส่งผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นั้นเป็นที่ยอมรับของราษฎรในพื้นที่ตามไปด้วย ด้วยเหตุนี้เองจึงอาจจะกล่าวสรุปได้ว่าความต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนผลักดันให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการติดต่อกับนักการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

5.3.4 ปัจจัยที่เกิดจากการเรียกร้องของประชาชนในตำบล หมู่บ้าน

หลังจากการเลือกตั้งในแต่ละระดับผ่านพ้นไปไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดก็ตาม ประชาชนก็มีความคาดหวังว่าท้องถิ่นของตนเองควรจะได้รับประโยชน์จากนักการเมืองที่ตนได้เลือกเข้าไปเป็นตัวแทน ดังนั้นประชาชนในพื้นที่จึงได้เรียกร้องให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านของตนเข้าไปติดต่อกับนักการเมืองเพื่อขอความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เองในฐานะที่เป็นผู้นำของชุมชนจึงจำเป็นต้องทำตามความต้องการของประชาชน ทั้งนี้เพราะหากไม่ทำตามการเรียกร้องก็จะมีมากขึ้น อันอาจสิ้นคลอนสถานะในการดำรงตำแหน่งของตนเองได้

นอกจากนั้นแล้ว การเปรียบเทียบระหว่างหมู่บ้านที่ตนอาศัยอยู่กับหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงก็เป็นสาเหตุอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านเกิดการเรียกร้อง ทั้งนี้เพราะมีบ่อยครั้ง

ที่เดียวที่ประชาชนในหมู่บ้านพบว่า หมู่บ้านอื่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน ได้รับการช่วยเหลือหรือสนับสนุนโครงการต่าง ๆ จากนักการเมือง ในขณะที่หมู่บ้านของตนไม่ได้รับ ดังนั้นประชาชนในหมู่บ้านจึงได้เรียกร้องให้กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านของตนเอง ไปติดต่อกับนักการเมือง เพื่อขอให้นักการเมืองเหล่านั้น ได้ให้ความช่วยเหลือ เช่นเดียวกับที่หมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงได้รับ

จะเห็นได้ว่า การเรียกร้องของประชาชนในพื้นที่นั้น นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีส่วนให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการติดต่อกับนักการเมือง ดังเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

5.4 รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับนักการเมืองระดับชาติ และระดับท้องถิ่น

ความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับนักการเมืองระดับชาติ/ท้องถิ่นนั้น เป็นความสัมพันธ์ที่มีลักษณะแบบ "อุปถัมภ์" กล่าวคือ ในความสัมพันธ์ที่ติดกันนั้น ทั้งฝ่ายกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และฝ่ายของนักการเมืองต่างก็ได้รับประโยชน์ตอบแทนซึ่งกันและกัน แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดแล้ว จะพบว่าในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่อกันนั้นมีความไม่เท่าเทียมกันเกิดขึ้น นั่นคือฝ่ายนักการเมือง เป็นฝ่ายที่ได้เปรียบและมีอำนาจในการต่อรองผลประโยชน์สูงกว่า ในขณะที่ฝ่ายของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นั้นตกอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบและไม่มีอำนาจในการต่อรองมากนัก อีกทั้งยังมีความรู้สึกว่าการประโยชน์ที่ตนได้รับจากนักการเมืองนั้นถือว่าเป็น "หนี้บุญคุณ" ที่ฝ่ายของตนจะต้องหาทางตอบแทนเมื่อมีโอกาสสักครั้ง

ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับนักการเมืองนั้น มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

5.4.1 ผลประโยชน์ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะได้รับจากนักการเมืองไม่ว่าจะเป็นระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นนั้น มักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความเจริญก้าวหน้าของ

ตำบล หมู่บ้าน รวมทั้งการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนเป็นประการสำคัญ อาทิ เช่น การได้รับการจัดสรรโครงการมาพัฒนาท้องถิ่น การสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ หรือ การแก้ปัญหาความเดือดร้อน เป็นต้น ส่วนผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตัวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยตรงนั้นไม่มีมากนัก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นในรูปของ "นามธรรม" มากกว่า อาทิ ความมีชื่อเสียง การยอมรับจากประชาชน หรือความสำเร็จในการทำงาน ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นเพียง "ผลพลอยได้" ที่เกิดขึ้น มากกว่าที่จะเป็นผลประโยชน์ที่เห็นเป็น "รูปธรรม"

5.4.2 ผลประโยชน์ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกสภาจังหวัดได้รับจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นั้น เป็นทั้งผลประโยชน์ที่มต่อการทำงานและผลประโยชน์ที่มีต่อตัวของนักการเมือง โดยตรงเลยทีเดียว กล่าวคือ ประโยชน์ที่จะได้รับในการปฏิบัติงานนั้น นักการเมืองจะมีโอกาสได้รับทราบปัญหาความเดือดร้อนของชาวบ้าน อันจะทำให้สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้ตรงกับความต้องการของประชาชน ส่วนผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตัวของนักการเมือง โดยตรงได้แก่ การที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างชาวสาร ผลงาน หรือความเคลื่อนไหวทางการเมืองของตน ก็จะมาติดต่อกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขอให้ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านทราบ และในขณะเดียวกันเมื่อประชาชนในพื้นที่ต้องการที่จะติดต่อกับนักการเมือง ก็จะขอให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ช่วยเป็นสื่อกลางหรือเป็นผู้พาไปติดต่อ การที่ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นสื่อกลางในการติดต่อกันเองมีส่วนช่วยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีโอกาสรับทราบความเคลื่อนไหวของนักการเมือง อันจะเป็นการช่วยรักษาระดับความนิยมของประชาชนในพื้นที่เอาไว้ นอกจากนั้นแล้วประโยชน์ที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งที่มีต่อนักการเมืองก็คือ การที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้สนับสนุนคะแนนเสียงให้แก่การเมืองเมื่อมีการเลือกตั้งในแต่ละครั้งเป็นอย่างดีนั่นเอง

เมื่อเปรียบเทียบการได้รับประโยชน์จากกันและกันของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับนักการเมือง (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร/สมาชิกสภาจังหวัด) แล้ว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า นักการเมืองจะได้รับประโยชน์เป็นอย่างมาก ทั้งประโยชน์ด้านการปฏิบัติงานและประโยชน์

ทางด้านการเมือง ในขณะที่ฝ่ายของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะได้รับประโยชน์เพียงเล็กน้อยเท่านั้น อันได้แก่ การช่วยจัดสรรโครงการให้แก่ตำบล หมู่บ้าน และในการให้ความช่วยเหลือแก่ตำบล หมู่บ้านต่าง ๆ นั้นก็ยังตั้งอยู่บนเงื่อนไขของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์อีกด้วย ซึ่งจะ ได้ชี้ให้เห็นในข้อ 5.4.3

5.4.3 ในการให้ประโยชน์หรือให้ความช่วยเหลือแก่หมู่บ้านใดหมู่บ้านหนึ่งนั้น สิ่งหนึ่งที่นักการเมืองมักจะนำมาเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการพิจารณาคือ คະແນເສີງที่ตนเอง ได้รับจากหมู่บ้านนั้น ๆ นั่นคือนักการเมืองจะพิจารณาให้ความช่วยเหลือแก่ตำบล หมู่บ้านที่เป็นฐานคะแนເສີງของตนเองเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบแทนแก่ตำบล หมู่บ้าน ที่ได้ให้การสนับสนุนตนเองในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา อีกทั้งยังเป็นการรักษารฐานคะแนເສີງของตัวเองไว้อีกด้วย แต่ทว่านักการเมืองจะไม่ให้การช่วยเหลือแก่หมู่บ้านที่ตนได้รับคะแนເສີງน้อยกว่า ไม่เพียงแต่จะแสดงให้เห็นว่านักการเมืองเองได้ใช้ปัจจัย "ฐานคะแนເສີງ" เป็นปัจจัยหนึ่งในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือ หรืออาจกล่าวได้ว่า ตำบล หมู่บ้านที่เป็นฐานคะแนເສີງของนักการเมืองย่อมจะมีโอกาสได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือมากกว่าหมู่บ้านอื่น ๆ ที่ได้เป็นฐานคะแนເສີງในทางกลับกัน ขณะที่นักการเมืองใช้คะแนເສີງที่ตนได้รับมาเป็นเงื่อนไขในการให้ความช่วยเหลือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลับไม่มีอำนาจที่จะเอาคะแนເສີງของประชาชนในพื้นที่ของตนมาเป็นเครื่องต่อรองกับนักการเมืองได้เลย ตรงกันข้าม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลับมีทรรศนะที่ว่า หากหมู่บ้านของตนไม่ได้ลงคะแนເສີງให้แก่การเมืองผู้ใดแล้ว ตนก็ไม่มีควมชอบธรรมพอที่จะเข้าไปขอความช่วยเหลือจากนักการเมืองเช่น ความรู้สึกเช่นนี้ย่อมเป็นเครื่องที่แสดงให้เห็นถึง สถานะที่ "ต้อยกว่า" ในทางการเมือง หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่าความต้อยกว่าในอำนาจการต่อรองทางการเมืองนั่นเอง

5.4.4 หลังจากที่ได้รับความช่วยเหลือจากนักการเมืองแล้ว กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะมีความรู้สึกที่ตนเองตลอดจนท้องถิ่นของตนเป็น "หนี้บุญคุณ" ของนักการเมืองผู้นั้น

ซึ่งจะต้องหาทางตอบแทนบุญคุณนั้นเมื่อมี โอกาส ความรู้สึกนี้เองเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงสภาพของการตกเป็นผู้รับการอุปถัมภ์ (ลูกน้อง) ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีต่อการเมือง การตอบแทนที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แสดงออกมานั้นมีหลายๆ รูปแบบ เริ่มตั้งแต่ การบอกให้ชาวบ้านทราบ ว่านักการเมืองผู้ใดช่วยเหลือตำบล หมู่บ้าน อย่างไร การแนะนำให้ชาวบ้านเลือกนักการเมืองผู้ใดในการเลือกตั้งในคราวต่อไป ไปจนถึงการเป็นผู้สนับสนุนคะแนนเสียงหรือที่เรียกว่าเป็น "หัวคะแนน" ให้แก่นักการเมืองไปเลยทีเดียว

ความสัมพันธ์แบบ "ผู้อุปถัมภ์-ลูกน้อง" ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับนักการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของคนในชนบทไทยที่อยู่ในระดับต่ำ ประชาชนมีความรู้สึกว่าตนเอง ไม่มีอำนาจหรือพลังเพียงพอที่จะผลักดัน ในทางการเมือง ให้หันมาสนใจต่อปัญหาของตนได้ ประโยชน์ที่ตนจะได้รับจากนักการเมืองนั้น เป็นเรื่องที่ฝ่ายนักการเมืองจะเป็นผู้พิจารณามอบให้ โดยที่ฝ่ายของตนเองมีหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือตอบแทนเมื่อได้รับประโยชน์จากนักการเมือง

5.5 ความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับนักการเมืองระดับชาติ/ท้องถิ่น : ผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน

เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ซึ่งคนในตำบล หมู่บ้าน ได้ให้การยกย่องและยอมรับว่าเป็นผู้นำของเขา อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดและผูกพันกับราษฎรลูกบ้านของตนเองเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้เองความสัมพันธ์ทางการเมืองที่แสดงออกมาในลักษณะของความสัมพันธ์แบบ "ผู้อุปถัมภ์-ลูกน้อง" ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีต่อการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นนั้น จึงย่อมจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมในทางการเมืองของประชาชนที่เป็นลูกบ้านในหลาย ๆ ด้านด้วยกัน กล่าวคือ

5.5.1 การขาดการติดตามหรือตรวจสอบการทำงานของนักรการเมือง ความสัมพันธ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในรูปแบบ "ผู้อุปถัมภ์-ลูกน้อง" ได้ส่งผลให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบล หมู่บ้าน ขาดความสนใจที่จะเข้าไปติดตามหรือตรวจสอบการทำงานของนักรการเมืองที่เป็นตัวแทนของตนอย่างจริงจัง ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนเองเห็นว่าในหมู่บ้านของตนนั้นเมื่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้าไปติดต่อพบปะกับนักรการเมืองอยู่แล้ว ดังนั้นจึงไม่มีความจำเป็นอันใดที่ราษฎรจะต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวอีก ด้วยเหตุนี้เองการรับทราบข่าวสารทางการเมืองของประชาชนจึงมักจะมาจากกรบเอกราบเล่าของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นส่วนใหญ่ ส่วนการติดตามข่าวสารทางการเมืองจากแหล่งต่าง ๆ อาทิจากสื่อมวลชน จากการสนทนากับผู้ที่มีความสนใจทางการเมืองด้วยกันนั้นเมื่อก่อนช้านั้นน้อยมาก การที่ประชาชนส่วนมากไม่สนใจที่จะติดตามหรือตรวจสอบการทำงานของนักรการเมืองที่เป็นตัวแทนของตนเอง ทำให้ประชาชนไม่มีอำนาจที่จะนำไปต่อรองกับบรรดานักรการเมืองได้ การเลือกตั้งทุกระดับในแต่ละครั้งเป็นเพียงการสร้างความสะดวกสบายให้แก่กันการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งมากกว่าที่จะเป็นวิธีการที่ประชาชนใช้ในการกลั่นกรองคุณภาพของนักรการเมืองอย่างแท้จริง

5.5.2 การตระหนักในประโยชน์ที่ประชาชนพึงจะได้รับจากการทำงานของนักรการเมือง การที่ประชาชนในตำบล หมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะรับทราบข่าวสารหรือผลงานของนักรการเมือง ในเขตเลือกตั้งของตนจากการบอกเล่าของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มากกว่าที่จะติดตามข่าวสารด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้การที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้เข้าไปติดต่อกับนักรการเมืองโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขอความช่วยเหลือในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองเป็นประการสำคัญนั้น จึงทำให้ประชาชนมีทรรศนะต่อบทบาทหน้าที่ของนักรการเมืองนั้น ในเรื่องของการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ท้องถิ่นของตนเป็นหลัก ประชาชนมีความคิดว่านักรการเมืองที่ตนนั้นจะต้องมีความสามารถที่จะทำให้ชุมชนของตนเกิดความเจริญก้าวหน้าให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ส่วนบทบาทในด้านการออกกฎหมายหรือการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอันถือได้ว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของนักรการเมืองนั้นประชาชนให้ความสำคัญค่อนข้างน้อยมาก

การที่ประชาชนตระหนักในประโยชน์ที่ชุมชนของตนพึงได้รับจากการปฏิบัติงานของนักการเมืองในด้านการพัฒนาท้องถิ่นเป็นประการสำคัญนั้นเอง ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมในการออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน นั่นคือประชาชนจะพิจารณาเลือกผู้ที่สามารถทำประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นของตนมากกว่าที่จะพิจารณาจากหลักเกณฑ์ประการอื่น ๆ และในขณะเดียวกันกับนักการเมือง ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกสภาจังหวัดก็พลอยให้ความสำคัญกับบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นอันมาก และอาจจะมากกว่าบทบาททางการเมืองอันเป็นหน้าที่ที่แท้จริงของตนเองด้วยซ้ำไป

5.5.3 ผลกระทบต่อพฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้งของประชาชน ในการออกเสียงเลือกตั้งในแต่ละครั้ง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งในระดับใดก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับนักการเมืองมักจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการลงคะแนนเลือกตั้งของประชาชนอยู่เป็นอย่างมาก ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะประชาชนในตำบล หมู่บ้านส่วนใหญ่ยังขาดความสนใจที่จะตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง ชาวสารที่รับส่วนใหญ่ก็มักจะมาจากการบอกเล่าของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของตนเอง นอกจากนั้นการที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการติดต่อกับนักการเมืองอยู่เป็นประจำ ทำให้ราษฎรลูกบ้านเห็นว่าผู้นำของตนเองย่อมจะรู้จักกับนักการเมืองได้ดีกว่าคนอื่น ๆ ในชุมชน ประกอบทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ที่ราษฎรต่างให้ความเคารพนับถือ ดังนั้นคำแนะนำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงมีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งเป็นอย่างมากตามไปด้วย

5.5.4 ผลกระทบต่อพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารกับนักการเมืองของประชาชน การที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีการติดต่อกับนักการเมืองทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นอยู่เป็นประจำนี้ ทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านกลายเป็นสื่อกลางในการติดต่อระหว่างประชาชนกับนักการเมืองไปโดยปริยาย นั่นคือเมื่อประชาชนต้องการที่จะเข้าไปติดต่อกับสมาชิกสภา

ผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกสภาจังหวัดแล้ว ส่วนใหญ่จะขอให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของตนเป็นสื่อ
 กลางในการติดต่อหรือพาไปติดต่อ ที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากประชาชนเองเห็นว่าตนเองยังไม่
 มีประสิทธิภาพหรือหลังทางการเมืองมากพอที่จะเข้าไปเรียกร้องกับนักการเมืองโดยลำพัง
 เองได้ ดังนั้นจึงต้องอาศัยกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านของตนเป็นสื่อกลางหรือพาตนไป
 ติดต่อ ซึ่งการกระทำเช่นนี้ประชาชนเห็นว่าน่าจะทำให้การเข้าไปเรียกร้องของตนมีพลัง
 มากพอที่จะทำให้ให้นักการเมืองหันมาให้ความสนใจกับข้อเรียกร้องของตนเองได้ แต่อย่างไร
 ก็ตามเมื่อเราวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในรูปแบบ "ผู้อุปถัมภ์-ลูกน้อง" ที่เกิดขึ้นระหว่างกำนัน
 ผู้ใหญ่บ้าน กับนักการเมือง ที่ฝ่ายของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หาได้มีอำนาจในการต่อรองกับ
 นักการเมืองเท่าที่ควร ในทางกลับกันกลับเป็นฝ่ายรอรับการอุปถัมภ์จากฝ่ายนักการเมือง
 และมีความรู้สึกว่าเป็น "หนี้บุญคุณ" ที่จะต้องหาทางตอบแทนเมื่อมีโอกาสแล้ว ก็ทำให้
 เราเห็นว่า โอกาสที่ประชาชนจะเข้าไปผลักดันหรือใช้อิทธิพลต่อนักการเมือง โดยผ่านกำนัน
 ผู้ใหญ่บ้านของตนนั้นค่อนข้างจะเป็นไปไม่ได้เลย แต่กลับจะยิ่งทำให้ประชาชนในตำบล
 หมู่บ้าน ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบอุปถัมภ์ที่นักการเมืองเป็นผู้ให้การอุปถัมภ์มากยิ่งขึ้น
 กว่าเดิม

กล่าวโดยสรุปแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับนักการเมืองระดับ
 ชาติ/ระดับท้องถิ่น ได้มีผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในหลาย ๆ ประ
 การ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง จะเห็นได้ว่าความ
 สัมพันธ์ดังกล่าวนี้เขา ได้มีส่วนช่วยให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรม
 ทางการเมืองเมืองแต่อย่างใดเลย แต่ในทางตรงกันข้ามความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นนั้น ได้ส่งผล
 ให้ประชาชนขาดความสนใจที่จะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมือง กล่าวคือทำให้
 ประชาชนรู้สึกว่าการเมืองนั้นเป็นเรื่องที่อยู่ไกลจากตัวของเขา เป็นเรื่องที่ผู้นำจะ
 ดำเนินการเองไม่ควรจะเข้าไปยุ่งเกี่ยว ความรู้สึกเช่นนี้เองทำให้ประชาชนไม่สนใจที่จะ
 ตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองที่เป็นตัวแทนของตน รวมทั้งไม่สนใจที่จะติดตามข่าว
 สารทางการเมืองเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้เมื่อมีการเลือกตั้งประชาชนจึงไม่อาจใช้วิจารณ์

ตัดสินใจด้วยตนเอง ได่ว่านักการเมืองผู้ใดที่ตนควรให้การสนับสนุน อันเป็นผลให้กำนัน
 ผู้ใหญ่บ้าน เข้ามามีอิทธิพลในการ โน้มน้าวความคิดเห็นของประชาชนได้ และที่สำคัญมากอีก
 ประการหนึ่งก็คือทำให้ประชาชนกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของระบบอุปถัมภ์ของนักการเมือง นั้น
 คือประชาชนจะให้การสนับสนุนนักการเมืองที่เคยทำประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นของตนเองตามที่
 กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน แนะนำ โดยมีได้นำเอาหลักเกณฑ์ประการอื่น ๆ มาประกอบในการ
 พิจารณาตัดสินแต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้เองเราจะมักพบอยู่เสมอ ๆ ว่านักการเมืองที่มี
 พฤติกรรมทางการเมืองในแง่ลบ เช่น ขี้ขายเสียง ทุจริตคอร์รัปชัน ซาดอุมการณฺ์ หรือ
 มีพฤติกรรมที่ส่งเสริมเผด็จการ มักจะประสบชัยชนะทุกครั้งที่มีการเลือกตั้ง ที่เป็นเช่นนี้
 ก็เพราะนักการเมืองเหล่านั้นทราบดีว่าประชาชนมิได้ใช้บทบาททางการเมืองเป็นปัจจัยหลัก
 ในการตัดสิน แต่ใช้ความสามารถในการพัฒนาท้องถิ่นของนักการเมืองเป็นเครื่องวัดมาก
 กว่า ดังนั้นแม้ตนจะมีพฤติกรรมทางการเมืองในแง่ลบเพียงไรก็ตาม แต่หากสามารถเสาะ
 แสวงหางบประมาณมาพัฒนาตำบล หมู่บ้านได้แล้ว นักการเมืองผู้นั้นก็จะได้รับการเลือกตั้ง
 ทุกครั้ง การที่ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน
 ในลักษณะเช่นนี้ จึงย่อมจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการปกครองในระบบประชาธิปไตย
 เป็นอย่างมาก

อภิปรายผลการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในความสัมพันธ์ระหว่าง
 นักการเมืองระดับชาติ/ระดับท้องถิ่น กับประชาชน นั้น ผู้ศึกษาวิจัยมีจุดประสงค์ที่ต้องการ
 ทราบว่า ในขณะที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีการติดต่อกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกสภา
 จังหวัดอยู่ชั้น ในฐานะที่เขาเป็นผู้นำและเป็นตัวแทนของราษฎรในตำบล หมู่บ้าน กำนัน
 ผู้ใหญ่บ้าน จะมี "การหน้าที่" หรือภารกิจที่เกิดขึ้นบนความสัมพันธ์ดังกล่าวอย่างไรบ้าง

ผลการศึกษาวิจัยได้แสดงให้เห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มี "การหน้าที่" ในการ เป็น "ผู้เชื่อมผลประโยชน์" ระหว่างนักการเมืองกับประชาชน เพื่อให้ทั้งสองฝ่ายได้รับ ประโยชน์ซึ่งกันและกัน

หากเราจะเปรียบเทียบชนระดับตำบล หมู่บ้าน เป็นระบบสังคมขนาดเล็กระบบหนึ่ง แล้ว ระบบสังคมระดับตำบล หมู่บ้าน ก็จำเป็นต้องมี "การหน้าที่" บางประการ ที่จะต้องกระทำ ทั้งนี้ เพื่อให้ตัวระบบสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางระบบสังคมการเมืองใน ระดับเดียวกันที่มีการแข่งขันและช่วงชิงผลประโยชน์ซึ่งกันและกันตลอดเวลา การหน้าที่ ที่สำคัญซึ่งสังคมระดับตำบล หมู่บ้าน จะต้องกระทำได้แก่ การควบคุมพฤติกรรมของคนใน สังคม การตั้งเอาทรัพยากรต่าง ๆ มาใช้ การจัดสรรทรัพยากรที่มีคุณค่า การเรียกร้อง ผลประโยชน์ ตลอดจนการรวบรวมผลประโยชน์ให้เป็นกลุ่มก้อน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นภารกิจ ของทุกคนในสังคมจะต้องร่วมกันกระทำเพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุด

อย่างไรก็ตาม ในสังคมระดับตำบล หมู่บ้านนั้น ความสนใจของสมาชิกในสังคมที่ จะเข้าไปร่วมเพื่อกระทำกิจกรรมดังกล่าวนี้ไม่มีมากนัก ด้วยเหตุนี้เอง "การหน้าที่" ทุกอย่างจึงตกเป็นภาระหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นผู้นำของชุมชนไปโดยปริยาย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มักจะได้รับคำตักหมายจากประชาชนว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถตอบ สนองความต้องการของประชาชน และพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับท้องถิ่นอื่น ที่อยู่ใกล้เคียงให้ดี ซึ่งความคาดหวังจากประชาชนในชนบทดังกล่าวนี้ เป็นสิ่งที่ท้าทายและ สร้างความกดดันให้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มากพอสมควรทีเดียว

ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตำบล หมู่บ้าน นั้น นอกจากความร่วมมือจาก ประชาชนแล้ว สิ่งหนึ่งซึ่งถือว่ามีค่าจำเป็นและเป็น "หัวใจ" หลักของการดำเนินการ ก็คือเรื่องของ "งบประมาณ" แม้ว่าผู้นำท้องถิ่นเหล่านี้จะทราบดีว่าปัญหาที่เกิดขึ้นและมีอยู่ ในชุมชนของตนนั้นคืออะไรและควรจะทำอย่างไร แต่ปัญหาที่มักจะพบอยู่เสมอ ๆ ก็คือ การที่ผู้นำท้องถิ่นดังกล่าว ไม่มีงบประมาณที่เพียงพอที่จะจัดการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยลำพัง ด้วยตนเองได้ งบประมาณส่วนใหญ่จะต้องขอรับการสนับสนุนจากทางราชการ ซึ่งเป็นที่

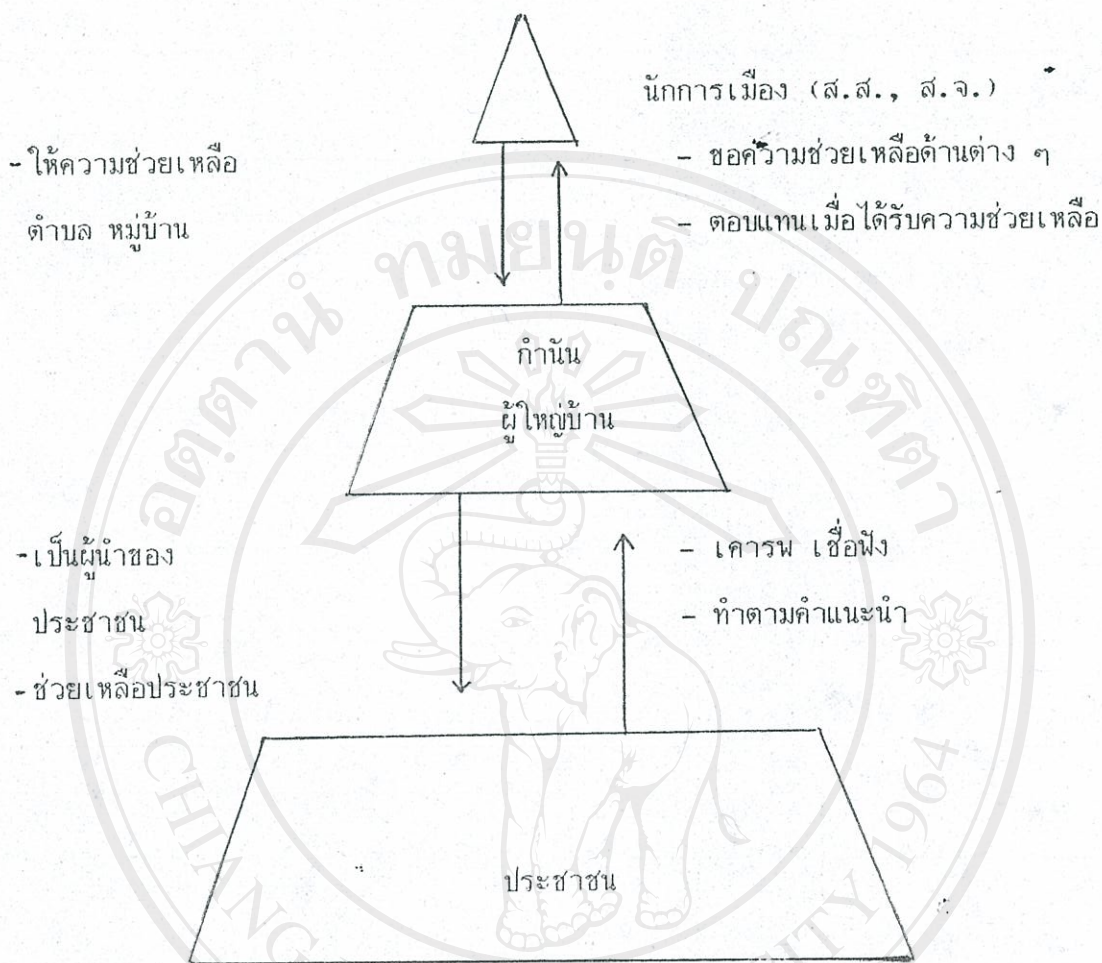
ทราบกันว่ามีจะมีขั้นตอนในการพิจารณามากมายและมีจะไม่พอเพียง ซึ่งทำให้เกิดความล่าช้าไม่ทันต่อความต้องการ ด้วยเหตุนี้ทั้งนี้ ผู้ใหญ่บ้าน เป็นจำนวนมากจึงมองหาบุคคลที่มีพลังและมีอำนาจเพียงพอที่จะทำให้ปัญหาในท้องถิ่นของตนได้รับการแก้ไขอย่างทันที่ทั้งนี้และหนึ่งในบรรดาบุคคลเหล่านั้นก็คือ "นักการเมือง" นั่นเอง

ในวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย ผู้ที่มีอำนาจการเมืองจะเป็นผู้คนที่ในสังคมให้การยกย่องนับถือ และมีอำนาจในการแจกจ่ายทรัพยากรที่มีคุณค่าด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกสภาจังหวัด ก็ถือว่าเป็นบุคคลที่มีอำนาจในทางการเมือง ด้วยเหตุนี้จึงมีทั้งนี้และผู้ใหญ่บ้าน เป็นจำนวนมากได้เข้าไปติดต่อกับนักการเมืองเหล่านั้น ผลจากการศึกษาวิจัยได้แสดงให้เห็นว่า ในการเข้าไปติดต่อกับนักการเมือง ทั้งนี้ ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนมากหาได้เข้าไปติดต่อกันโดยการใช้งบประมาณทางการเมืองที่ตนมีอยู่ ซึ่งก็ได้แก่ ความไว้วางใจที่ประชาชนในท้องถิ่นมีต่อตนเอง มาเป็นพลังในการต่อรองเพื่อให้กับการเมืองกระทำตามความประสงค์ของตนแต่อย่างใดไม่ แต่การเข้าไปติดต่อกัน ทั้งนี้ ผู้ใหญ่บ้านได้เข้าไปในลักษณะของการ "ขอความช่วยเหลือ" ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เราเห็นว่าประชาชนในชนบทไทยยังไม่มีอำนาจทางการเมืองอย่างเพียงพอที่จะเข้าไปต่อรองกับนักการเมือง ซึ่งการที่ทั้งนี้ ผู้ใหญ่บ้าน แต่ละคนจะได้รับการช่วยเหลือหรือไม่นั้นหาได้ขึ้นอยู่กับความจำเป็นของปัญหา ความรุนแรงของปัญหา เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับว่าท้องถิ่นของทั้งนี้ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้หนึ่งเป็น "ฐานคะแนนเสียง" ของนักการเมืองหรือไม่ นั่นคือในขณะที่ทั้งนี้ ผู้ใหญ่บ้าน ต้องการให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากนักการเมืองในรูปแบบของการช่วยเหลือพัฒนาท้องถิ่น นักการเมืองเองก็ต้องการให้ท้องถิ่นที่ตนให้ความช่วยเหลือกลายเป็นฐานคะแนนเสียงของตนด้วยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ดีในการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างกันนั้น ฝ่ายของนักการเมืองค่อนข้างจะเป็นฝ่ายที่ได้เปรียบกว่าเป็นอันมาก กล่าวคือการกำหนดกฎเกณฑ์หรือการกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดโดยฝ่ายนักการเมืองแทบทั้งสิ้น ฝ่ายของทั้งนี้ ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนมิได้มีอำนาจเข้าไปต่อรองแต่อย่างใด แต่ในทางตรงกันข้ามเมื่อได้รับความช่วยเหลือฝ่ายของทั้งนี้ ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนเอง

กลับแสดงสถานะของความเป็นต้อยกว่าทางการเมือง ด้วยการแสดงความรู้สึกว่าเป็น "หนูนุญคุณ" ของนักการเมือง ซึ่งจะต้องหาทางตอบแทนให้ได้เมื่อมีโอกาส

รูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะของ "ผู้อุปถัมภ์-ลูกน้อง" ระหว่างนักการเมืองระดับชาติ/ระดับท้องถิ่น กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนในตำบล หมู่บ้าน เป็นอย่างมาก กล่าวคือ มีส่วนทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าเรื่องการเมืองเป็นเรื่องของผู้นำ การติดต่อกับนักการเมืองเป็นเรื่องของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่ใช่เรื่องของประชาชน ดังนั้นประชาชนจึงขาดความสนใจติดตามหรือตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง ชาวสารส่วนใหญ่เกี่ยวกับนักการเมืองมักจะทราบจากการบอกเล่าของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มักจะเข้าไปติดต่อกับนักการเมืองเพื่อขอความช่วยเหลือในการพัฒนาท้องถิ่นมากกว่าเรื่องอื่น ๆ ดังนั้นความเข้าใจและความตระหนักในบทบาทของนักการเมืองที่ประชาชนมีอยู่ จึงให้ความสำคัญกับบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่น มากกว่าบทบาททางด้านนิติบัญญัติและการทำงานทางด้านการเมือง ซึ่งส่งผลให้ประชาชนใช้หลักเกณฑ์อันนี้เป็นปัจจัยในการเลือกผู้แทน มากกว่าที่จะพิจารณาจากหลักเกณฑ์อื่น นอกจากนี้ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความรู้สึกว่าเป็นหมู่บ้านของตนเป็น "หนูนุญคุณ" ของนักการเมือง ซึ่งส่งผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่อาจจะวางตัวเป็นกลางเมื่อมีการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะหาทางตอบแทนนักการเมืองที่เคยทำประโยชน์ให้แก่หมู่บ้านของตนในหลาย ๆ รูปแบบ นับตั้งแต่การช่วยประชาสัมพันธ์ การขึ้นนำประชาชน การระดมคน ไปลงคะแนนเสียง ไปจนถึงการเป็น "หัวคะแนน" ให้แก่นักการเมืองเลยทีเดียว และการขึ้นนำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ที่ประชาชนเชื่อถือและให้ความไว้วางใจนั่นเอง

จากผลการศึกษาวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น อาจจะสรุปโดยแสดงเป็นแผนภาพ

แผนภาพที่ 5.1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างนายกการเมือง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชน

ผลกระทบของความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับนายกการเมืองระดับชาติ/ระดับท้องถิ่น ที่มีต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน ในแง่ที่ไม่ส่งเสริมการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงย่อมจะเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประเทศไทย ดังนั้นผู้ศึกษาวิจัยจึงเห็นว่าควรจะมีการปรับปรุงลักษณะของความสัมพันธ์ เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการเข้ามีส่วนร่วมและส่งเสริมพัฒนาระบบประชาธิปไตยให้มากขึ้นยิ่งกว่าเดิม

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากพฤติกรรมทางการเมืองที่ประชาชนแสดงออกมาในรูปแบบหนึ่งแบบใดนั้น มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่าง ๆ มากมาย การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมือง ระดับชาติ/ระดับท้องถิ่นกับประชาชน จึงเป็นเพียงการมองภาพเพียงด้านเดียวเท่านั้น ดังนั้น เพื่อให้การวิเคราะห์ปัญหาที่มีความครบถ้วนและรอบด้านมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่า ควรจะศึกษาบทบาทของภาคราชการรวมทั้งบทบาทขององค์กรกลาง ซึ่งปัจจุบันมีบทบาทต่อการเลือกตั้งและมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนเป็นอย่างมากในโอกาสต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved